

B I P T

**BELGISCH INSTITUUT VOOR POSTDIENSTEN
EN TELECOMMUNICATIE**

**MEDEDELING VAN DE RAAD VAN HET BIPT
VAN 24 OKTOBER 2016
BETREFFENDE DE RESULTATEN VAN DE STUDIE NAAR
ELASTICITEITEN VAN POSTALE PRODUCTEN BINNEN DE BELGISCHE
POSTALE MARKT**

INHOUDSOPGAVE

0. Achtergrondinformatie: metadata	3
1. Inleiding	4
BETEKENIS VAN DE ELASTICITEIT VAN DE VRAAG	4
BELANG VAN KENNIS OVER ELASTICITEIT VAN DE VRAAG	5
2. Prijselasticiteiten van postale diensten	5
3. Bedelingsfrequentie-elasticiteiten van postale diensten	7
4. Conclusie.....	8

0. Achtergrondinformatie: metadata

In opdracht van het BIPT¹ (Belgisch Instituut voor postdiensten en telecommunicatie) heeft M.A.S. (Market Analysis & Synthesis) uit Leuven een elasticiteitsstudie uitgevoerd aangaande de vraag naar postale diensten middels een online enquête bij particulieren, zelfstandigen en kmo's, en een schriftelijke bevraging bij grote ondernemingen en openbare diensten.

In totaal namen in maart 2016 2.092 particulieren uit België vanaf de leeftijd van 18, gestratificeerd volgens regio, geslacht en leeftijd, deel aan het onderzoek. Daarnaast werden tegelijk ook 2.153 Belgische professionele gebruikers, waaronder zelfstandigen, kmo's, grote ondernemingen en openbare diensten, bevragd. De stratificatie verliep hier volgens type onderneming, aantal werknemers en sector.

De enquête bestond uit de volgende vier delen :

- Profiel van de gebruiker;
- Gebruik van postale diensten;
- Wijziging in gedrag bij een verandering van de prijs of de bedelingsfrequentie;
- Prijsgevoeligheid.

Voor particulieren lag de focus van de enquête op volgende diensten aangeboden door de universele dienstverlener (in casu bpost):

- Normale brieven (via normale ophaling);
- Aangetekende zendingen (via normale ophaling);
- Postpakketten (2-10kg) (via normale ophaling).

Voor professionele gebruikers lag de focus van de enquête op volgende diensten aangeboden door de universele dienstverlener (in casu bpost):

- Normale brieven (via normale ophaling);
- Aangetekende zendingen (via normale ophaling);
- Postpakketten (2-10kg) (via normale ophaling);
- Brieven via masspost²;
- Aangetekende zendingen via masspost;
- Postpakketten via masspost (2-10kg);
- Niet-geadresseerde zendingen;
- Tijdschriften.

Vervolgens werden op basis van een 'generalized linear model' de elasticiteitscijfers bekomen.

¹ Aanbesteding volgens bestek: 2015/POST/ELASTICITY

² Hiermee wordt bedoeld het deponeren van zendingen met een zekere omvang in masspost-centra door professionele gebruikers.

1. Inleiding

Betekenis van de elasticiteit van de vraag

Elasticiteiten geven een mate van gevoeligheid op wijzigingen weer, bijvoorbeeld in het geval van een prijselasticiteit de prijsgevoeligheid. De prijselasticiteit van de vraag geeft zodoende weer in welke mate de gevraagde hoeveelheid naar bepaalde goederen of diensten zal reageren op een wijziging in de prijs van deze goederen of diensten.

Meestal wordt er een negatief verband vastgesteld tussen prijs en gevraagde hoeveelheid.³ Voor de meeste producten of diensten is het immers zo dat bij een hogere prijs minder producten of diensten worden gevraagd. Omgekeerd wordt er bij een lagere prijs veelal een hogere vraag vastgesteld.

De reactiesterkte waarmee de gevraagde hoeveelheid op een prijswijziging zal reageren hangt vervolgens af van de hoogte van de prijselasticiteit. Bedraagt de prijselasticiteit in absolute waarde minder dan 1 dan spreken we van een inelastische vraag, de gevraagde hoeveelheid gaat relatief minder sterk wijzigen dan de verandering in prijs. Omgekeerd spreken we van een elastische vraag indien de prijselasticiteit meer dan 1 bedraagt, de mate waarin de vraag gaat wijzigen zal relatief gezien sterker zijn dan de wijze waarop de prijs veranderde.

Bij een prijselasticiteit van de vraag gaat het dus om volgende vergelijking (Abraham, Buyst, De Bruyne, et al; 2000)⁴:

Prijselasticiteit:

$$E_p^V = \frac{\text{relatieve verandering van de gevraagde hoeveelheid}}{\text{relatieve verandering van de prijs}}$$

Oftewel:

$$E_p^V = \frac{\frac{\Delta Q}{Q_1}}{\frac{\Delta P}{P_1}}$$

Hierboven gaven we het voorbeeld van de prijselasticiteit maar er kunnen uiteraard allerhande soorten elasticiteiten worden berekend. In dit rapport hebben we tevens oog voor een bedelingsfrequentie-elasticiteit. Deze elasticiteit geeft de mate weer waarin het volume van de gevraagde hoeveelheid postdiensten gaat wijzigen als gevolg van een verandering van het aantal bedelingen per week, gegeven een welbepaalde vaste prijs. Het gaat in dit geval zodoende om volgende vergelijking:

³ In uitzonderlijke gevallen, bijvoorbeeld bepaalde luxegoederen, is er een positief verband tussen prijs en de gevraagde hoeveelheid, we spreken dan van Giffengoederen.

⁴ Abraham F, Buyst E., De Bruyne G., De Grauwe P., Heremans D., Moesen W., Schokkaert E., Van Cayseele P. (2000) "Inleiding tot de economie".

Bedelingsfrequentie-elasticiteit:

$$E_b^V = \frac{\text{relatieve verandering van de gevraagde hoeveelheid}}{\text{relatieve verandering van de bedelingsfrequentie}}$$

Oftewel:

$$E_b^V = \frac{\frac{\Delta Q}{Q_1}}{\frac{\Delta B}{B_1}}$$

Belang van kennis over de elasticiteit van de vraag

Niet enkel voor bedrijven is een grondige kennis over de marktelasticiteiten belangrijk, voor bijvoorbeeld een optimalisatie van de prijs, maar ook voor het BIPT is het erg nuttig een notie te hebben van de gevoeligheid van de (particuliere en professionele) consument.

Inzicht in de reactie van de vraag naar aanleiding van wijzigingen in prijs of bedelingsfrequentie, is voor het BIPT essentieel in het kader van het nagaan van de leefbaarheid van de universele dienst. Overigens is de kennis van de marktelasticiteiten onontbeerlijk voor de jaarlijkse verificatie van een eventuele nettokost⁵ van de universele dienstverlening. Een nettokost wordt vastgesteld wanneer er een verschil in de nettokosten is bij de aangewezen aanbieder van de universele dienst indien deze zich wél of niet aan de universeledienstverplichtingen moet houden. Hiervoor wordt het reële resultaat van het afgelopen jaar vergeleken met een hypothetisch scenario waarbij de universeledienstverplichtingen niet zouden gelden.⁶ Voor dit hypothetische scenario is inzicht in de gevoeligheid van de vraag uitermate van belang.

Daarom heeft M.A.S. (Market Analysis & Synthesis) uit Leuven, in opdracht van het BIPT, een elasticiteitsstudie uitgevoerd aangaande de vraag naar postale diensten middels een online enquête bij particulieren, zelfstandigen en kmo's, en een schriftelijke bevraging bij grote ondernemingen en openbare diensten.

2. Prijselasticiteiten van postale diensten

De resultaten bekomen door M.A.S. aangaande de prijselasticiteit van de vraag zijn terug te vinden in tabel 1. Deze elasticiteitscijfers werden bekomen door de respondenten te bevragen over veranderingen in hun zendgedrag indien de huidige, door hun betaalde, prijs zou wijzigen. Deze prijswijzigingen bestreken een interval van -10% tot en met +40% ten opzichte van de huidige prijs. We herinneren eraan dat de bevraging aangaande producten verzonden via massapost, evenals de verzendingen van tijdschriften en niet-geadresseerde zendingen, logischerwijze alleen plaatsvond bij professionele gebruikers.

⁵ Artikel 144undecies, §1 van de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervoming van sommige economische overheidsbedrijven.

⁶ Meer info over het nettokostenmodel dat wordt gebruikt voor de jaarlijkse verificatie is te vinden op de website van het BIPT: <http://www.bipt.be/nl/operators/post/universele-en-niet-universele-postdiensten/mededeling-van-de-raad-van-het-bipt-van-21-mei-2014-betreffende-de-controle-van-de-berekening-van-de-nettokosten-van-de-universele-postdienst-in-belgie>

Bij het aanschouwen van tabel 1 valt meteen op dat alle elasticiteitscijfers negatief zijn. Zoals kon worden verwacht, betekent dit dat prijs en vraag tegengestelde bewegingen maken. Indien de prijs stijgt, dan zal de vraag dalen en vice versa. Het merendeel van de elasticiteiten uit tabel 1 bevinden zich rond de waarde van -1, dit wilt zeggen dat een wijziging in prijs een relatief gezien even sterk omgekeerd effect zal veroorzaken in de vraag naar het betreffende product.

Tabel 1: Prijselasticiteit van de vraag naar postale diensten

Brieven (via normale ophaling)	-1,51
Brieven via masspost*	-0,95
Aangetekende zendingen (via normale ophaling)	-0,28
Aangetekende zendingen via masspost*	-0,81
Postpakketten (via normale ophaling) (2-10kg)	-1,45
Postpakketten via masspost (2-10kg)*	-1,12
Tijdschriften*	-0,97
Niet-geadresseerde zendingen*	-0,98

* Enkel gericht aan professionele gebruikers

Enkele producten laten niettemin afwijkende elasticiteitscijfers optekenen, het gaat dan met name om brieven via normale ophaling, postpakketten (2-10kg) via normale ophaling en aangetekende zendingen via normale ophaling. Bij deze producten is er zodoende een verschil merkbaar tussen de prijsgevoeligheid van verzending via normale ophaling (in casu particuliere en professionele gebruikers met een beperkt aantal zendingen) dan wel via masspost (in casu professionele gebruikers met een zekere omvang aan zendingen).

Bij brieven via normale ophaling, die worden gepost via de rode brievenbus of het postaal servicepunt, leert het elasticiteitscijfer van -1,51 ons dat, over het beschouwde interval, de wijziging van de vraag anderhalve keer sterker is dan de mate waarin de prijs zal veranderen. In dit geval zou bijvoorbeeld een stijging van de prijs met 10% zorgen voor een terugval van de vraag met 15,1%. Omgekeerd, zou een daling van de prijs met 10% hypothetisch tot gevolg hebben dat de vraag met 15,1% zou toenemen. Een soortgelijk effect zien we tevens bij de postpakketten via normale ophaling, het elasticiteitscijfer van -1,45 betekent dat bijvoorbeeld een toename van de prijs met 10% zou leiden tot een afname van de vraag met 14,5%. Bij een prijsdaling zou wederom het omgekeerde effect zich voordoen.

Bij aangetekende zendingen via normale ophaling bedraagt de prijselasticiteit slechts -0,28, de reactie van de vraag is in dit geval, overheen het beschouwde interval, bijna vier keer zwakker dan de mate waarin de prijs wijzigde. Indien de prijs met 10% zou afnemen, dan zou de vraag met slechts 2,8% toenemen. Omgekeerd, bij een prijsstijging van 10%, zou de vraag met amper 2,8% teruglopen.⁷

Voor alle andere producten gaat, overheen het beschouwde interval, de reactie van de vraag dus ongeveer relatief dezelfde orde grootte hebben als een eventuele wijziging in prijs.

⁷ Het is belangrijk om notie te nemen van het feit dat bij de oplevering van de studie er nog geen wet voor de elektronische aangetekende zending bestond. Het lage elasticiteitscijfer wijst immers op onsubstitueerbaarheid van het product. De invoering van de elektronische aangetekende zending zal hoogstwaarschijnlijk een invloed hebben op dit elasticiteitscijfer.

3. Bedelingsfrequentie-elasticiteiten van postale diensten

Naast de prijselasticiteit werden tot slot ook de elasticiteiten van de bedelingsfrequentie bekeken, deze cijfers zijn te vinden in tabel 2.

Daar waar de prijselasticiteit de gevoeligheid van de vraag ten overstaande van prijswijzigingen meet, wordt hier de reactie van de vraag op veranderingen in de bedelingsfrequentie bekeken gegeven de huidig betaalde prijs. Als uitgangspunt werd de huidige bedeling van vijf dagen per week genomen, en werd het potentiële scenario gekozen in functie van het type product. Zo werd geoordeeld dat voor brieven, tijdschriften en niet-geadresseerde zendingen, gegeven recente evoluties in binnen- en buitenland, het logischer is om te kijken naar een eventuele daling van de bedelingsfrequentie naar drie of zelfs twee dagen per week. Voor aangetekende zendingen en postpakketten daarentegen namen we als potentieel scenario een stijging van de bedelingsfrequentie van vijf naar zes dagen per week. Dit is eveneens in overeenstemming met de huidige trends.

Bekijken we tabel 2 dan zien we dat het hoogste elasticiteitscijfer, bekeken in absolute termen, -0,46 (brieven via normale ophaling) bedraagt. Dit betekent dat bij een hypothetische daling van de bedelingsfrequentie van vijf naar drie dagen, zodoende -40%, de vraag zou dalen met 18,4% (oftewel 40% vermenigvuldigd met -0,46). Bij masspost brieven is de reactie ook hier beperkter.

Bij aangetekende zendingen en pakketten (2-10kg) bekijken we een stijging in de bedelingsfrequentie van vijf naar zes dagen per week. Hierbij laten pakketten verzonden door professionele gebruikers via masspost echter de hoogste elasticiteit optekenen. Het elasticiteitscijfer van 0,45 geeft aan dat bij een stijging van de bedeling van vijf naar zes dagen per week (+20%) de vraag met 9% zou toenemen (oftewel 20% vermenigvuldigd met 0,45). Het zijn zodoende professionele gebruikers van verzendingen van pakjes, meer dan waarschijnlijk gedreven door het stijgend belang van e-commerce, die het meest vragende partij zijn voor een bedelingsfrequentie van zes dagen per week. Dit evenwel gegeven het behoud van het huidig prijsniveau.

Opvallend is dat de elasticiteitscijfers voor de verzending van tijdschriften en niet-geadresseerde zendingen in lichte mate positief zijn ondanks het beschouwde scenario van een daling van het aantal bedelingsfrequenties. Dit lijkt contra-intuïtief gezien het betekent dat de vraag zou stijgen indien het aantal bedelingen naar drie of twee bedelingen per week zou zakken. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de professionele gebruikers van deze producten geen belang hechten aan het aantal bedelingen per week, onder andere door de vaste afleveringsdag per week dat deze producten typisch hebben.

Tabel 2: Bedelingsfrequentie-elasticiteit van de vraag naar postale diensten

	5 ⇒ 3 of 2	5 ⇒ 6
Brieven (via normale ophaling)	-0,46	
Brieven via masspost*	-0,27	
Aangetekende zendingen (via normale ophaling)		0,36
Aangetekende zendingen via masspost*		0,21
Postpakketten (via normale ophaling) (2-10kg)		0,28
Postpakketten via masspost (2-10kg)*		0,45
Tijdschriften*	0,24	
Niet-geadresseerde zendingen*	0,32	

* Gericht aan professionele gebruikers

4. Conclusie

Een grondige kennis over de marktelasticiteiten is belangrijk voor alle betrokken partijen op de Belgische postale markt. Deze studie laat toe tot de nodige inzichten te komen aangaande wijzigingen in prijs of bedelingsfrequentie. Deze info is voor het BIPT essentieel in het kader van het nagaan van de leefbaarheid van de universele dienst en onontbeerlijk voor de jaarlijkse verificatie van een eventuele nettokost van de universele dienstverlening.

Charles Cuvelliez
Lid van de Raad

Axel Desmedt
Lid van de Raad

Luc Vanfleteren
Lid van de Raad

Jack Hamande
Voorzitter van de Raad